

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FUNDAMENTALS OF FORMATION OF FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE OF FUTURE MUSICAL ART TEACHERS IN THE CONDITIONS OF ONLINE EDUCATION

У статті актуалізується проблема набуття професійних знань за фахом через дистанційну форму навчання та можливості формування в майбутніх учителів музичного мистецтва іншомовної компетентності. Звертається увага на одночасне набуття студентами-музикантами спеціальних знань за фахом та професійно орієнтованою іноземною мовою, актуалізується проблема надання якісних освітніх послуг у здобутті студентами високого рівня володіння іноземною мовою, здатністю до використання її в рамках предмета, що викладається, та особливостей його специфіки. Це дасть змогу майбутнім фахівцям бути конкурентоспроможними, орієнтуватися в міжкультурних процесах, відповідати вимогам суспільства.

Означений феномен трактується авторами як багаторівнева професійно-особистісна властивість, що виникає на ґрунті засвоєння мистецьких та філологічних знань, які втілюються в широкий спектр практичних умінь та навичок майбутніх учителів музичного мистецтва, спонукають їх до активних дій у майбутній професійній діяльності, дають змогу викладати предмет на якісно новому рівні, поглибити обмін педагогічним досвідом із зарубіжними колегами, брати повноцінну участь у спільних наукових іншомовних дослідженнях, міжнародних творчих проєктах, мистецьких виставках, проходити стажування тощо. На основі компетентнісного, особистісно зорієнтованого та професійно-діяльнісного методологічних підходів автори детально розглядають проблему формування іншомовної компетентності майбутнього учителя музичного мистецтва в умовах дистанційної форми навчання. Так, авторами визначено, що компетентнісний підхід спонукає майбутніх учителів музичного мистецтва до оволодіння високим рівнем знань з іноземної мови та їх реалізацію у процесі практичної педагогічної діяльності, а також відповідності між конкурентоспроможністю таких учителів та змістом їх професійно-педагогічної підготовки у ЗВО; особистісно зорієнтований підхід спрямовується на формування особистісних якостей, необхідних майбутнім учителям музичного мистецтва для оволодіння іноземною мовою в рамках тематичного навантаження предметної галузі художньо-естетичного циклу, а професійно-діяльнісний дає змогу розглядати процес фахової підготовки майбутніх учи-

телів музичного мистецтва як цілісну керувану систему з максимальним узгодженням дій викладання та учіння в умовах дистанційної форми здобуття знань з іноземної мови.

Ключові слова: іншомовна компетентність, майбутній учитель музичного мистецтва.

The article highlights the problem of acquiring professional knowledge during online learning process and the possibility of forming competence in foreign language by future teachers of music art. Attention is paid to the simultaneous acquisition of special knowledge for the specialty and professionally-oriented foreign language by students-musicians, which consists in providing quality educational services in obtaining a high level of foreign language proficiency, ability to use it in the subject and features of its specifics. This allows future professionals to be competitive, to navigate in intercultural processes, to meet the modern society requirements for young specialists.

Foreign language competence is interpreted by the authors as a multilevel professional and personal property that arises from the acquisition of artistic and philological knowledge, which are then embodied in a wide range of practical skills and abilities of future music teachers, encourage them to take active action in future professional activities on a new level, expand the boundaries of pedagogical exchange with foreign colleagues, allow to participate fully in joint scientific research held in foreign languages, international creative projects, art exhibitions, internships and more.

The publication presents a thorough analysis of methodological approaches to research which shows that the competency approach encourages future music teachers to gain a high level of knowledge of a foreign language and to implement it in the process of practical pedagogical activities, personality-oriented approach is aimed at forming personal qualities by future music teachers to master a foreign language within the thematic load of the subject area of art and aesthetic cycle, and professional activity allows to consider the process of professional training of future music teachers as an integrated managed system with maximum coordination of teaching and learning in the form of online education of foreign language.

Key words: foreign language competence, future teacher of music art.

УДК [378.018.43.091.212:78]:81'243:005.336.2

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/37.33>

Брежнєва С.Б.,
канд. пед. наук,
старший викладач кафедри теорії
і методики музичної освіти
та хореографії
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Терещенко С.В.,
канд. пед. наук,
старший викладач кафедри
теорії і методики музичної освіти
та хореографії
Мелітопольського державного
педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького

Постановка проблеми в загальному вигляді. Особливості навчання майбутнього фахівця іноземній мові передбачають не тільки здобуття загальних для педагогічної діяльності вмінь та навичок, особистих якостей, а й опанування уміннями та навичками, зумовленими спе-

цифікою його професійної діяльності, в контексті нашого дослідження – іншомовною компетентністю майбутніх учителів музичного мистецтва. Професійне спілкування в діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва та особливості фахової підготовки мають в основі нині важливість

та актуальність набуття високого рівня практичного володіння ними як музичним інструментом і методикою викладання предметів художньо-естетичної галузі, так і іноземною мовою, її вербальними та невербальними засобами. Саме специфіка фахової підготовки студентів мистецьких спеціальностей у вищій педагогічній школі, спонукають до пошуку та актуалізації тих методологічних підходів, які абсорбують специфіку фахового становлення майбутніх учителів музичного мистецтва згідно з формуванням у них іншомовної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблематика нашого дослідження розкриває широкий спектр для аналітики як наукових розвідок, серед яких праці В. Андрущенка, М. Корнілової, Л. Мітіної, С. Молчанової, О. Семенов та інших. Проблема вдосконалення іншомовної підготовки майбутніх фахівців різного професійного спрямування у ЗВО набула особливої актуальності й стала предметом багатьох наукових досліджень О. Бодальова, Ю. Ємельянова, Н. Кузьміної, С. Макаренка, В. Черевко та інших.

Організація навчальної діяльності студентів за допомогою технологій дистанційного навчання відображається в низці наукових розвідок С. Атанасяна, В. Бикова, Р. Гуревича, М. Кадемія, Н. Морзе, Н. Панаріна, Є. Полат та інших. Питанням професійної самореалізації учителів музичного мистецтва присвячені фундаментальні наукові дослідження Н. Гуральник, А. Козир, Н. Сегеди та інших педагогів-новаторів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретичний аналіз психолого-педагогічної, методичної літератури та наші власні спостереження дали змогу довести, що проблема формування іншомовної компетентності саме в майбутніх учителів музичного мистецтва нині мало досліджена і потребує ґрунтовного вивчення.

Слід звернути увагу на недостатню кількість наукових досліджень, присвячених формуванню засобами дистанційного навчання іншомовної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва. Зауважимо, донедавна вважалося, що фахова підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва не є сумірною дистанційному навчанню, однак сучасні комп'ютерно-дистанційні освітні платформи відкривають широкі інформаційні можливості якісного оновлення сутності та форм фахового навчання майбутніх учителів музичного мистецтва з урахуванням оволодіння ними іншомовною компетентністю в рамках тематики предметної галузі.

Мета статті – на основі теоретико-методологічного вивчення проблеми формування іншомовної компетентності в майбутніх учителів музичного мистецтва сформулювати сутнісний зміст означеного феномена.

Виклад основного матеріалу. Активний процес реформування освіти України знайшов вихід у компетентісно зорієнтованому спрямуванні навчання. Поняття компетентності випускника закладу вищої педагогічної освіти стає головним завданням освітньої галузі, що має забезпечити йому можливість самореалізації у практичній педагогічній діяльності в майбутньому.

На основі вивчення досвіду вчених, які досліджували поняття компетентності (І. Бех, І. Зимня, В. Луговий, А. Хуторський та ін.), можна сформулювати таке розуміння цього терміна, як рівень освіченості спеціаліста, набутий нам під час навчання і достатній для здійснення активної педагогічної діяльності, подальшої самоосвіти, самостійного вирішення проблем у викладанні.

Компетентнісний підхід до навчання іноземної мови у ЗВО на немовних факультетах знаходить реалізацію у формуванні в майбутніх педагогів комунікативної іншомовної компетентності, що є здатністю здійснювати мовленнєву діяльність засобами іноземної мови, влучно використовувати систему мовних норм і правил у рамках проблемного поля спеціальності за фахом, вірно вибирати спосіб комунікативної поведінки відповідно до мети і ситуації професійного спілкування в межах тієї або іншої сфери діяльності.

Досліджуючи проблему формування іншомовної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, ми не знайшли розвідок, що напряду розкривають нашу проблематику, однак звернули увагу на погляди науковців, які розглядають її (іншомовну компетентність), із позиції іншомовної професійної компетентності майбутнього вчителя та спрямували думки науковців у ракурсі нашого дослідження. Наприклад, А. Андрієнко тлумачить іншомовну професійну компетентність як здатність здійснювати міжкультурне професійно спрямоване спілкування та уміння взаємодіяти з носіями іншої культури і вибирати комунікативні засоби вербальної та невербальної поведінки на основі знань про науку, культуру, мистецтва інших народів у межах полілогу культур [1].

Важливу складову частину професійної компетентності майбутнього учителя музичного мистецтва, на нашу думку, становлять не лише його практичні уміння до музикування, а й оволодіння знаннями, уміннями та навичками, які стосуються комунікативних аспектів його діяльності та педагогічного спілкування (в ракурсі нашого дослідження, іноземною мовою в рамках специфіки предметної галузі, що буде викладатися). У цьому аспекті варто зупинитися на авторській концепції Н. Сегеди, що стосується розкриття холистсько-емерджентної взаємодії особистісних якостей майбутнього учителя музичного мистецтва, завдяки якій відбувається поява новоутворення (в нашому дослідженні таке новоутворення –

професійно орієнтована іншомовна компетентність), що дає змогу майбутньому фахівцеві самореалізуватися у професії [5].

За своєю сутністю іншомовна освіта, яку майбутні учителі музичного мистецтва опановують у закладах вищої освіти, є не лише оволодінням знаннями та вміннями з іноземної мови, а й здобування навичок пізнання культури народу, чия мова вивчається. На допомогу в цьому, на наше глибоке переконання, приходять мистецтво з його невичерпним джерелом високих культуротворчих зразків, із його образною мовою, зрозумілою навіть без слів, із його людиновимірністю, що не має комунікативних меж. Тут актуальності набувають дисертаційні дослідження авторів цієї публікації.

Так, наприклад, С. Брежнева, досліджуючи музичну спадщину менонітів півдня України, звертає особливу увагу на етноконфесійне життя менонітів як іншомовної та іншодуховної етнічної гомогенної спільноти з власною історичною цивілізаційною місією та наголошує на важливості опанування мови менонітської спільноти, розуміння якої відкриє можливості для науковців, педагогів-музикантів до опанування культури і традицій цього народу, які відтворювалися у змісті музичної освіти того часу [2].

Своєю чергою С. Терещенко, розкриваючи у своєму дослідженні [6] розвивальний потенціал інтегрованих уроків музики, звертає особливу увагу на важливість володіння учителем музичного мистецтва іноземною мовою, адже кожна тема таких уроків торкається мистецьких зразків різних країн і народів, а розуміння їх змісту стає можливим тільки за умови сформованої іншомовної компетентності.

Залучаючи майбутніх учителів музичного мистецтва до вивчення культури іншого народу через мистецтво, іншомовна освіта сприяє розвитку в них аналітичної діяльності на предмет і зміст розуміння культури іншого народу, формує здатність орієнтуватися в сучасному полікультурному та інформаційному суспільстві, здійснювати грамотний переклад пісенних творів, більш детально і точно шукати біографічні відомості про митців мовою оригіналу тощо. З огляду на це, ми розглядаємо іншомовну компетентність як один із результатів іншомовної освіти в рамках специфіки вибраної майбутнім фахівцем предметної галузі, в результаті чого професійне становлення майбутніх учителів музики зумовлюється необхідністю неперервного й цілісного професійного розвитку та самовдосконалення їх особистості, в тому числі і набуття знань з іноземної мови, використання яких обов'язково стане у пригоді під час викладацької діяльності в школі.

Якщо розглядати іншомовну компетентність студентів нефілологічних спеціальностей крізь призму особистісно зорієнтованого підходу, то

вона передбачає практичне застосування професійно-зорієнтованої іноземної мови, готовність демонстрації її в різних передбачених і непередбачених ситуаціях, емоційно-вольову регуляцію процесу і результату застосування іншомовної компетентності в педагогічній діяльності.

Специфіка професійної підготовки майбутнього учителя музичного мистецтва детермінує розвиток усіх сфер його індивідуальності, причому якість навчання та результативність професійної підготовки сучасного студента музичного факультету залежить від його індивідуально-особистісних характеристик. Мистецька освіта взагалі та музична фахова підготовка зокрема завжди були і мали залишатися максимально індивідуалізованими.

Тут дуже важливо дати студенту-музиканту змогу вибрати індивідуальну освітню траєкторію, в межах якої буде відбуватися його становлення як майбутнього фахівця. Ця тема актуалізується в наукових працях Л. Колоніної, яка наголошує на виключній ролі вибору майбутніми учителями музичного мистецтва індивідуальної освітньої траєкторії, що в процесі професійної підготовки буде пов'язуватися з удосконаленням теоретичних та практичних основ забезпечення якості їх професійної освіти [4].

Особистісно зорієнтований підхід у формуванні іншомовної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва заснований на врахуванні особистісних інтересів та індивідуальних особливостей музикантів у пізнанні ними іноземної мови та набутті необхідних особистісних умінь для її застосування у практичній педагогічній діяльності в майбутньому, що, звичайно, забезпечує самореалізацію їх особистості, розкриває творчий потенціал та розширює кордони професійного спілкування.

У вивченні проблеми нашого дослідження варто звернутися до професійно-діяльнісного підходу, який ми розглядаємо з позиції професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах дистанційного навчання та їх готовності до практичного застосування знань з іноземної мови на уроках мистецтва в закладах загальної середньої освіти України.

Питання професійно-діяльнісного підходу висвітлюється в розвідках І. Добронравової, на думку якої він виражається у прагненні дослідників використовувати положення теорії діяльності в методиці та інтерпретації змісту своєї роботи. Сутність його полягає у використанні при підготовці фахівців, різних видів професійної діяльності (за фахом), які сприятимуть вдосконаленню вмінь та навичок цієї діяльності [3].

За тлумаченнями довідкових видань розуміємо професійно-діяльнісний підхід – як особливу організацію навчального процесу у педагогічному

ЗВО, за якої головна увага приділяється активній, різнобічній, продуктивній, максимально самостійній навчально-пізнавальній діяльності майбутніх учителів у будь-якій формі отримання знань (очна, заочна, дистанційна, змішана тощо). Суттю такої методологічної основи в напрямі нашого дослідження є розвиток особистості майбутніх учителів музичного мистецтва упродовж засвоєння ним способів дій з оволодіння іноземною мовою задля формування іншомовною компетентністю. На основі професійно-діяльнісного підходу ґрунтовне оволодіння майбутнім учителем музичного мистецтва іноземною мовою дасть студенту-музиканту змогу отримати сформовану іншомовну компетентність, яка стане йому у пригоді у праці, мистецтві та спілкуванні.

Висновки. Проблема формування іншомовної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва реалізується шляхом цілеспрямованого, спеціально організованого фахового навчання, яке здійснюється на основі актуальних методологічних підходів, із використанням потенціалу іноземної мови. У вимірах компетентнісного, особистісно зорієнтованого та професійно-діяльнісного підходів іншомовна компетентність набуває таких сутнісних характеристик: спонукає майбутніх учителів музичного мистецтва до оволодіння високим рівнем знань з іноземної мови та їх реалізації у процесі практичної педагогічної діяльності, уможливорює відповідність між конкурентоспроможністю таких учителів та змістом їх професійно-педагогічної підготовки у ЗВО; формує особистісні

якості, необхідні майбутнім учителям музичного мистецтва для оволодіння іноземною мовою в рамках тематичного навантаження предметної галузі художньо-естетичного циклу; дозволяє розглядати процес фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва як цілісну керовану систему з максимальним узгодженням дій викладання та учіння в умовах дистанційної форми здобуття знань з іноземної мови.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Андриенко А.С. Развитие иноязычной профессиональной коммуникативной компетентности студентов технического вуза (на основе кредитно-модульной технологии обучения) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Ростов н/Д, 2007, 28 с.
2. Брежнева С.Б. Развитие этноконфесийной музыкальной освіти менонитів-колоністів на Півдні України (кінець XVIII – початок XX століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Мелітополь, 2019. 282 с.
3. Добронравова І.С., Руденко О.В. та ін. Методологія та організація наукових досліджень. URL: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Methodol.pdf> (дата звернення: 05.06.2021).
4. Колоніна Л.Г. Формування індивідуальної освітньої траєкторії студента в процесі професійної підготовки вчителя музичного мистецтва : автореф. дис. ... д-ра філософії (PhD): 015. Мелітополь. 2020. 12 с.
5. Сегеда Н.А. Професійний розвиток викладача музичного мистецтва: історія, методологія, теорія. Київ, 2011. 273 с.
6. Терещенко С.В. Розвиток креативності підлітків на інтегрованих уроках музики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2018. 240 с.